

mas, ja nüüd Volga ja Kaama jõe ääres olemates maades, Bulgaarlaste kätel. Siit tungistuvad nad edasi Rääsani kubermanguks ja Bati saatis saadikuid Rääsani wärstide juure ütlema: „Kui teie rabu tahate, siis andke kõigeft künnist: wärstidest, alatuft rabuast, hobustest. Rääsani wärstid wastasid: „Kui meid ühtegi enam ei ole, siis jääb lõik teile.“ Rääsani wärstidel oli wähe sõjawäge; nemad palusid Bladimiri wärsti Zürit Wsemolodowitschi appi. Aga see ei tulnud appi, waid lootis ise üffinda Tatarlastest jagu saada. Eft lüü Rääsani wärstidel raske oli üffinda wõidelda, siiski wõitwad nad nõnuks oma kodumaad waenlaste eest kaitseada. Aga Tatarlasti oli armamata. Nõnda kuidas lewadine suurweft ümber olemad kohad täidab, nõnda täitsidwad Tatarlasted Rääsani wärstiwalda.

Zutustatasse, et Rääsani wärst, kui ta nägi, et kusaqist abi ei tulnud, Batile oma poja Weodori lalli kingitustega läkitas, selle lootusega, et oma maad waenlaste laastamisest peasta. Wärstil Weodori oli ilus naine, nimega Givraffa. Kui Bati tema iludusest kuulda sai, soovis ta teda näha. Aga Weodor lootis temale julgeste: „Kristlasted ei näita oma naist mitte paha paganatele.“ Bati laskis teda niisuguse kostuse eest hirmsaste viinata ja siis ära tappa. Sell ajal istus Givraffa omas kambriis ja waewas enuast wäga, oma meest ootes. Ta astus afna juure, oma poega walge kätte peal hoides, ja ootas igatsedes oma armast abilaasa tagasi. Korraga saab ta teada, et mees on tapetud: süda sees tabtis tal walu pärast lõhkeda, ta hakkas libedaste nutma, wõttis lapse lõwaste sülle ja fargas kõrgest majast maha ja — sai surma. Selle koha peale ehitati pärast kirik.

Bati tungis oma wäehulkadega edasi Rääsani linna peale ja hõwitas lõik ära, mis tee peal ette pütnus: kiskus linnad põhjani maha ja tappis rabuast ilma armuta. „Mis seisid, lõik tuli, mis liikas, lõik wõõl.“ — Tapmine kestis linna ümber olemates kottades weel mõni päew edasi, kuid oklamine seisis. Aga ka rabu nutukia waihis: ei olnud enam kedagi, kes oleks opanud ja nutnud.

Üks Rääsani wärstidest, räägib ajaloo kirjutaja, oli sell ajal oma sõjawäega Tschernigowi linnas. Kui ta oma kodulinna hirmjast hõwitamisest teada sai, tõttas ta kodu ja wõttis nõnuks

waenlastele seda hirmsat tegu kätte tasuda. Tema lippus oma wäikese hulgaaga — neid oli ainult 1700 sõjameest — Tatarlaste kallale kiireste ja aruldase julgusega.

Tatarlasted mõtlesidwad: Ega Rääsani surnud ju kodumaad kaitsema üles ei tõuse. „Mis mehed teie olete?“ küsis Bati wäe wangiwõetud soldatide käest: „Meie oleme Rääsani mehed, tulime teid aunga saatma, nagu niisugusele kuulsale tsaarile lõlbas, kui fina oled“ — kostiswad teised —, saatma nõnda, kuidas Wenelased barjunud, oma waenlasti saatma: Noolidega ja wiikadega.“ See pentäis wapruid mehi ei jõudnud Bati hulkadest jagu saada. Suurem jagu nendest jättis oma elu aunga tapeluses isamaa eest. Meid, teda suure tööwaewaga wangi saadi, laskis Bati tagasi kodumaale, ja ei teinud neile ühtegi kurja ega wiga. Aga need üffitud wabwuse ja wapruse katsed ei jõudnud Innetu Wenemaad mitte peasta.

Bati tungis edasi Bladimiri kubermanguks, wõletas Mostwa ja Suudoli, laastas, mis ta wõis, wõttis wangi, teda ta kätte sai ja lõi maha, kes wastu pani ja lippus edasi pealinna poole. Bladimiri elanikud waatasidwad ehmatusega armamata hulkade peale.

Bladimiri wärst tõttas Jarossawi walda sõjawäge koguma. Tema pojad ja tütreid jäiwad linna. Tatarlasted tulidwad linna alla ja küsisidwad: „Mis, kas Suurwärst linnas?“ Bladimiri mehed wastasidwad neile noolidega. Tatarlasted piirasidwad linna ümber. Noored wärstid tabisidwad wälja minna, Tatarlastega wõitlema. Nad rääkisidwad: „Sureme, suureme aunga Bladimiri luldsete wärawate ees õige-usu eest.“ Aga sõjarealistud ei lastnud neid mitte linnast wälja, sest nad nägidwad juba ette ära, et noori wärstid wäljas surm ootab, ja lootsidwad, et pea tuleb Suurwärst ja peastab neid ära. Wiindamal päewal hakkisidwad Tatarlasted tormi jooksema, seadidwad müürikõikumise mastnad üles ja tungisidwad pea linna fõsse. Wsemolod laskis waenlastele lalli kingitustega wasta, aga ta lõõdi kobe maha. Wärsti perelond peapiiskopi Mitromaniga põgenesidwad kirikusse ja panidwad ukseid linni. Tatarlasted laskisidwad kiriku ümber püüd ja süntasidwad siis põlema. Kui tuli kiriku ümber leegitses, hüüdis piiskop wälja healega! „Jesand Jumal! Si-